

Krev je zcela zvláštní šťáva

Rudolf Steiner

Každý z Vás si zajisté pamatuje, že dnešní přednáška podle svého názvu, navazuje na Goethova Fausta. Všichni víte, že v této básni je líčeno, jak Faust - představitel lidského úsilí o poznání - se spolčuje se zlými mocnostmi, které jsou ze své strany v básni reprezentovány Mefistofelem, vynálezcem pekla. Víte všichni, že Faust má s Mefistem uzavřít smlouvu a spis má pak podepsat krví. Faust to považuje zprvu za frašku, Mefisto však vyslovuje na tomto místě Goethem beze všech pochyb vážně míněnou větu: „Krev jest zcela zvláštní šťáva.“

U tohoto místa se tzv. vykladačům Goetha přihodilo něco pozoruhodného. Víte přece, že o Goethově Faustu existuje velmi obsáhlá literatura, kterou by se dala naplnit celá knihovna. Přirozeně není mou úlohou mluvit blíže o tom, co všichni tito vykladači Goetha praví o tomto místě ve Faustu; ale nepřinášíjij nijak zvláště více, než čeho je příkladem jeden z posledních komentářů - výklad univerzitního profesora Minora. Minor, právě jako i jiní vykladači Fausta, pojednává o této větě jako o ironické poznámce Mefista a k tomu přidává nanejvýše pozoruhodnou poznámku - poslouchajte dobře, co praví, abyste se snad nepodivili, na co všechno může takový Goethův vykladač přijít; praví: „Dábel jest nepřítelem krve“, a poukazuje na to, že krev je tím, co člověku vlastně život prodlužuje a udržuje, a poněvadž dábel je nepřítelem lidského pokolení, je pak také i nepřítelem krve. Správně poukazuje ovšem na to, že již v nejstarším zpracování pověsti o Faustu, jakož i v pověsti vůbec, hraje tato krev stejnou roli.

V jedné staré knize o Faustu se nám jasně popisuje, jak si Faust trochu naříznul malým perořízkem levou paži, jak potom nabral vytékající krev do pera, podepsal svým jménem smlouvu a jak se potom na levé paži sráží krev a tvoří věta: „Ó člověče, přehni!“ To všechno je správné.

Ale nyní ona poznámka, že dábel je nepřítelem krve, a proto právě požaduje podpis krví. Chtěl bych se vás zeptat, zdali si můžete představit, že by někdo požadoval zrovna to, co je mu nesympatické. Rozumně je možno pouze předpokládat, že Goethe mínil u toho místa - ale nejen Goethe, nýbrž i původní pověst a starší básně o Faustu mohli mýnit totéž - že dáblu obzvláště záleží na krvi a že jemu není lhostejno, bude-li mít smlouvu podepsanou obyčejným inkoustem nebo krví. Nic jiného se tu nemůže předpokládat než jen to, že představitel zlých mocností věří, ano je přesvědčen, že bude mít Fausta zcela v ruce zvláště tím, zmocní-li se aspoň kapky jeho krve.

To je zcela samozřejmé a nikdo nemůže tomuto místu rozumět jinak, než že Faust podepisuje svou smlouvu krví ne proto, že by dábel byl nepřítelem krve, nýbrž že se chce krve zmocnit. Podkladem je tu pozoruhodný pocit, že ten, kdo se zmocní krve člověka, bude nad ním vládnout, a že krev je proto zvláštní šťáva, poněvadž je doslova tím, oč musí být u člověka bojováno, bojuje-li se o něho se zřetelem k dobru a zlu.

Všechny tyto věci, které přecházejí na nás z bájí a mýtů národa a týkají se lidského života, podléhají v naší době, se zřetelem na celé pojetí člověka, zvláštní proměně. Doba, ve které se pohlíželo na pohádky, pověsti a báje jen jako na výraz národní dětské fantazie, je již za námi. Ano, i ta doba je za námi, ve které se mluvilo dětsky učeným způsobem o tom, že v pověstech se vyjadřuje národní básnická duše. Básníci národní duše není prý nic jiného než jenom výtvozem „zeleného stolu“ učenců, neboť máme právě tak zelený stůl učenců, jako existuje zelený stůl byrokratický. Kdo nahlédl do národní duše, ví velmi dobře, že v národě tu nejde o výmysly a podobné věci, ale o něco mnohem hlubšího, co je právě vyjádřeno v jeho pověstech a bájích o podivuhodných mocnostech a zázračných událostech.

Pohroužíme-li se opět do pověstí a mýtů z nového hlediska bádání duchovní vědy a dáme na sebe působit ony velkolepé a mohutné obrazy, jež nám byly dochovány z pravěku, a jsme-li vyzbrojeni duchovědeckou metodou bádání, tu se nám objeví mýty a báje tak, že se nám stanou projevem odvěké moudrosti světa.

Je tomu tak, že se člověk nejprve táže: Jak to přijde - neboť tu máme přece původně co činit s primitivními stupni národa, s primitivním nazíráním - že naivní člověk mohl v těchto pověstech a vypravováních obrazně znázornit záhady světa a že my dnes, pohroužíme-li se do těchto pradávných obrazů, nacházíme tam to, co nám dnes jasně odhaluje duchovědecké bádání?

Zprvu se tomu musíme podívat. Kdo se však hlouběji a hlouběji zabývá způsobem, jak tyto pohádky a báje povstaly, tomu ale tento údiv zmizí; pak zmizí i každá pochybnost a člověk v nich nenajde pouze to, co označujeme jako naivní názor, nýbrž pozná v nich projev pradávného, moudrostí naplněného nazírání na svět. Mnoho a mnohem více je možno se při pozitivním bádání ještě naučit z těchto mýtů a pověstí, než když přijímáme dnešní vědu založenou na rozumu a na zevních zkušenostech. Musíme ovšem přistupovat k těmto věcem vyzbrojeni metodami duchovní vědy. Všechno, co nacházíme v pověstech a dávných názorech světa na krev, má již svůj význam, poněvadž v pradávných dobách tu byla věda o významu krve, věda, která měla o krvi, o oné zvláštní šťávě, která je proudícím lidským životem samým (a o jejím významu pro svět), hlubší znalosti.

Dnes se nebudeme zabývat tím, odkud v pradávných dobách tato moudrost pocházela, ačkoli konec této přednášky bude musit poukázat i na to. Na vlastní úvahy o tomto problému budou vyhrazeny pozdější přednášky. Dnes však pohlédneme na krev v jejím významu pro lidstvo a pro kulturní dění. Nemá to snad být úvaha fyziologická nebo čistě přírodovědecká, ale úvaha duchovědecká. Do každé věci nejlépe vnikneme, když si nejdříve uvědomíme význam pradávné věty, věty, která souvisí s prvotní kulturou starého Egypta, kdy vládla kněžská Hermova moudrost. Věty, která je základem veškeré vědy o duchovnu a která byla nazývána základní hermetickou větou. Ona věta zní:

„Nahoře je všechno jako dole.“

Pro tuto poučku můžete nalézt mnohé diletantské vysvětlení, ale to, které nás má zajímat dnes, je takové, že veškeré vědě o duchovnu je jasno, že svět, který je člověku přístupný nejprve jeho pěti smyslům, není celým světem, nýbrž pouze projevem hlubšího, za ním skrytého duchovního světa. Duchovní svět je ve smyslu této základní hermetické poučky nazýván horním světem a svět smyslový (rozprostírající se kolem nás), který pozorujeme svými smysly a můžeme ho probádat svým rozumem, je svět dolní, jenž je projevem světa duchovního. Badatel v oboru duchovna tedy nevidí ve smyslovém světě nic konečného, nýbrž jenom určitý druh fyziognomie, tvárnosti, kterou se vyjadřuje za ním se nalézající svět duševní a duchovní. Přesně tak, jako když člověk pozoruje lidský obličej; nesmí se zastavit u tvaru obličeje a posuňků, nýbrž samozřejmě je od posuňků a utváření veden k tomu, co se v nich vyjadřuje duševního a duchovního.

Co každý člověk činí naivně, předstupuje-li před oduševnělou bytostí, tak si počíná okultista nebo badatel v oboru duchovna vůči celému světu. „Nahoře je všechno jako dole“ - použito na lidi to znamená: Ve tváři člověka se projevují ony podněty, které spočívají v jeho duši; v tvrdém, surovém obličejí surovost duše, ve smíchu vnitřní veselost, v slzách utrpení duše.

Dovolte mi, abych vám na otázku: Co je vlastně moudrost?, vyložil tuto hermetickou poučku. Ve vědě o duchovnu se vždy mluvilo o tom, že moudrost lidí má co činit se zkušeností, a to se zkušeností bolestnou. Kdo se nachází právě v utrpení a bolesti, bude na tomto utrpení a bolesti snad ukazovat, co je vnitřní disharmonie, nesoulad. Kdo však bolest a utrpení přemohl a chová v sobě jejich plody, vždy znova a znova řekne, že tím přijal do sebe něco moudrosti. Radost a rozkoš života, všechno, co mi život přináší na uspokojení, to vděčně přijímám; ani toho všeho, ani svých bolestí a svého utrpení, které mám za sebou, bych se však nechtěl vzdát:

Svým bolestem a svému utrpení děkuji za moudrost. Bádání v oboru duchovna tak vždy spatřovalo v moudrosti něco jako vykrystalizovanou bolest, která byla přemožena a proměnila se ve svůj protiklad.

Je zajímavé, že zvláštním způsobem právě na to přišlo i dnešní hlavně materialistické bádání. Před nedávným vyšla krásná kniha o mimice myšlení, která stojí za přečtení. Není to kniha od theosofa, ale napsal ji přírodovědec a duševní badatel, který se snaží ukázat, jak se vnitřní život člověka, jeho způsob představ prozrazuje v jeho fyziognomii. Také tento badatel

upozorňuje, že myslitel má ve výrazu svého obličejě vždy něco, co upomíná na vstřebanou bolest. Tak vidíte (v především materialistickém nazírání naší doby) opět vynořovat se tuto zásadu - jako krásné potvrzení pradávnejší zásady vědy o duchovnu. Toto budete chápat stále hlouběji a hlouběji a shledáte, jak bude dnešní vědě opět krok za krokem přístupnější to, co je odvěkou moudrostí.

Podstata bádání v oboru duchovna způsobuje, že se pohlíží na všechno, co nás ve světě obklopuje - na nerostnou kostru, na rostlinný koberec, na svět zvířat na naší zemi, jako na fyziognomický projev nebo jako na to dolní toho horního, duchovního života, který se za tím dolním skrývá. Tomu, co je nám ve smyslovém světě dáno porozumíme (z okultního nebo duchovněvědeckého hlediska) správně, teprve když poznáme to horní - duchovní vzor, duchovní prabytosti, z nichž to všechno vzešlo. Dnes by nás obdobně mělo zaměstnávat to, co spočívá skryté za projevem krve, čím se zde (ve smyslovém světě) projevuje krev ve fyziognomii. A najdeme-li toto duchovní pozadí krve, pak můžeme pochopit, jak takové poznání musí zpětně působit na náš celý kulturní duchovní život.

Dnes doléhají na lidstvo velké otázky - nejen otázka výchovy mladých lidí, ale i otázka výchovy celých národů. I takové velké výchovné otázky, před které budoucnost postaví lidstvo a které musí spatřit každý, pohlédne-li na velké sociální převraty naší doby (např. otázka ženská, otázka míru, sociální požadavky, které se všude objevují), to všechno předstupuje před naši starostlivou duši. Všechny tyto otázky se vyjasní, poznáme-li, co se jako duchovní bytost skrývá za krví.

Kdo by chtěl popřít, že s touto otázkou souvisí také otázka lidských plemen, která se v přítomné době opět tak významně rýsuje? Otázce lidských plemen však porozumíme jen, když pochopíme tajuplné působení krve a jejího míšení mezi národy. Konečně s tím také ještě souvisí otázka, která bude stále více naléhavější, čím více se lidé v této věci vymaní z neusměrněného počínání a když se bude na tomto poli postupovat jednotně. Otázka, na kterou se tu poukazuje, je otázka kolonizační; otázka, která se vynořuje, dostávají-li se dohromady lidé národů kultivovaných s národy nekultivovanými: Jak dalece mohou nekultivované národy přijmout novou kulturu? Jak může být kultivován černoch nebo barbarský divoch a jak je zapotřebí se vůči nim chovat?

Zde nepřicházejí v úvahu pouze nejasné morální pocity, ale velké a významné životní otázky bytí. Kdo nezná podmínky národa, zda se nachází na vzestupné nebo sestupné linii vývoje, je-li to či ono podmíněno jeho krví, ten není schopen nalézt správnou cestu, aby nějakou kulturu přinesl druhému národu. Tyto všechny problémy se vynořují při úvahách o významné otázce krve.

Co je krev jako taková, to všichni zajisté znáte z běžných přírodovědeckých znalostí. Když pozorujete lidi a vyšší zvířata, tak poznáváte, že krev je skutečně proudícím životem. Víte, že krví se otevírá nitro člověka navenek, a když se to děje, tu přijímá člověk krví životodárný vzduch, kyslík. Krev se tímto vdechováním obnovuje.

Krev, kterou lidské nitro doslova nabízí vnikajícímu kyslíku, je pro organismus druhem otravné látky, je rozrušovatelem, ničitelem. A tato červenomodrá krev je (určitým druhem spalovacího děje) proměňována přijímáním kyslíku v červenou, život tvořící krev. Tato krev, která vniká do všech částí těla a která ukládá ve všech částech těla vyživující látky, má úkol přijímat do sebe látky zevního světa a nejkratší cestou je použít pro výživu bytosti. Lidem a vyšším zvířatům je zapotřebí, aby převáděli nejprve do krve tyto vyživující látky, vytvářeli krev, přijímali kyslík ze vzduchu do krve a tělo pomocí krve budovali a udržovali.

Neprávem pravil jeden duchaplný znalec duše: „Krev se svým pohybem je téměř jako druhý člověk, který se chová k tomu druhému, pozůstávajícímu z kostí, svalů a nervů, jako určitý druh zevního světa.“

Celý člověk skutečně neustále přijímá své udržující síly z krve a na druhé straně, odevzdává krvi to, co neupotřebil. V krvi je tedy skutečný dvojník člověka, který jej neustále doprovází, z něhož neustále čerpá své nové síly a jemuž odevzdává to, co již nepotřebuje. Plným právem se tedy nazývá krev proudícím životem člověka a je jí přisuzován podobný význam, jako buničině u nižších organismů. Takový má pro člověka význam tímto způsobem mnohonásobně přeměněná „zvláštní šťáva“, krev. Významný badatel Ernst Haeckel nahlédl hluboko do dílny přírody a právem upozornil v populárních dílech na to, že krev povstala v organismech vlastně nejpozději. Sledujeme-li vývoj lidského zárodku v matčině těle, shledáváme, že základy ke stavbě kostí a svalů jsou vytvořeny již dávno předtím, než

povstává vloha ke tvoření se krve. Vlohy ke tvoření krve s její soustavou krvinek jsou viditelné teprve později; vynořují se velmi pozdě a z toho přírodní věda právem usuzuje, že vytváření krve vůbec nastalo ve světovém vývoji teprve velmi pozdě, že ostatní síly, které tu byly nejprve, byly pozvednuty k výši krve, aby na tomto stupni zapříčinily to, co v člověku mělo být způsobeno. Když člověk jako lidský zárodek prošel dřívějšími stupni lidského vývoje, když je znovu opakoval, pak teprve si osvojuje to, co zde bylo ve světě před vytvořením krve - aby pak byl vývoj korunován proměnou a pozvednutím všeho dřívějšího ve zvláštní šťávu, krev.

Chceme-li nyní studovat tajuplné zákonitosti duchovního světa, které vládnu za krví, pak se musíme poněkud zabývat nejzákladnějšími pojmy vědy o duchovnu. Tyto základní pojmy zde byly již mnohokrát rozebírány. Uvidíte, že tyto elementární pojmy vědy o duchovnu jsou právě to horní a že se nám toto horní zjevuje - naučíme-li se je znát - ve významných zákonech krve, v zákonech ostatního života jako v určité fyziognomii. Ti, kdo již dávno znají tyto nejzákladnější zákony vědy o duchovnu, mi zajisté dovolí, abych je krátce zopakoval těm, kdož jsou tu poprvé. Tím se stanou ony zákony i těmto posluchačům jasnější, zvláště naučí-li se je používat na nových příkladech. Ovšemže těm, kteří ještě nic nevědí z vědy o duchovnu a ještě se nevězili do tohoto životního a světového názoru, o který zde kráčí, bude to, co nyní řeknu, více méně jen sestavením slov, při nichž si nemohou nic představit - ale když si někdo pod určitými slovy nemůže nic představit, nemá na tom vždy vinu nedostatečnost pojmů vězících za slovy. Zde lze uvést poznámku duchaplného Lichtenberga, že narazil-li na sebe hlava a kniha a zadunil-li to dutě, nemusí být příčinou toho vždy pouze kniha. Obdobně je tomu i s posuzováním duchovněvědeckých pravd našimi současníky. Zaznívají-li lidem tylo pravdy často jen jako pouhá slova a nemohou-li si při tom nic představit, nemusí vždy být na vině věda o duchovnu. Kdo se však vžije do těchto věcí, uvidí, že za označením a poukazem na vyšší bytosti se skutečně skrývají takové bytosti, které nelze najít v našem smyslovém světě. Duchovněvědecký světový názor nám ukazuje, že člověk, pokud jej vidíme před sebou v zevním světě svými smysly jako formu a podobu (*tvar*), je pouze částí lidské bytosti a že za jeho fyzickým tělem jsou dokonce ještě mnohé jiné bytosti. Toto hmotné tělo má člověk společně se vším, co má ležet zde kolem sebe jako nerostné, tzv. neživé věci.

Kromě toho má člověk tzv. tělo životní (neboli éterické); slova éter zde není použito v tom smyslu, jak to činí fyzikální věda. Éterické (životní) tělo je onen princip, který pro badatele v oboru duchovna není pouze něčím vymyšleným, pouze něčím vyspekulovaným, nýbrž něčím, co je jeho otevřeným duchovním smyslem právě tak skutečné, jako jsou zevní smyslové barvy skutečné pro smyslové oko. Jasnovidné nazírajícímu člověku je toto éterické (životní) tělo viditelné, skutečně viditelné. Je oním činitelem, který povolává neústrojné látky k oživenému bytí, pozvedá je z neživotnosti, aby je navázal na nit života. Nemyslete si, že éterické tělo je pro badatele v oboru duchovna jenom něčím, co si přimýšlí k tomuto neživotnému. O to se pokoušejí přírodovědci. Hledají, jak doplnit to, co mohou na věcech pozorovat drobnohledem atd., a vymýšlejí si něco, co pak nazývají životním principem. Na tomto stanovisku duchovněvědecké bádání nestojí. Řídí se určitou zásadou.

Neříká si: „Tu stojím já jako badatel tak, jaký právě jsem. Co je ve světě, to se musí podrobit mému nynějšímu stanovisku. Co nemohu poznat, ... to není!“

Je to asi tak chytré, jako když řekne slepý, že barvy jsou fantastickou věcí. Zde nemůže rozhodovat ten, kdo o barvách nic neví, nýbrž ten, kdo je vidí. Člověk se stále vyvíjí. Proto praví věda o duchovnu: Zůstaneš-li takovým, jakým jsi teď, pak neužiješ nic z éterického těla a pak můžeš mluvit „o hranicích poznání“, o tom, co „nikdy nepoznáme“. Staneš-li se však jiným, osvojíš-li si potřebné schopnosti k postřehování duchovních věcí, pak již nelze mluvit o hranicích poznání. Lze o nich mluvit jen potud, pokud si člověk neotevřel vnitřní smysly. Proto je agnosticismus, (názor, že nelze poznat věci nad přirozeností), tak tísnivým břemenem naší kultury. Praví: Člověk je takový a takový, a je-li takový a takový, pak může také pouze to a ono poznat.

Na to je zapotřebí odpovědět: Je-li dnes někdo takovým a takovým, tu se musí stát právě jiným, a pak bude i jinak poznávat.

Druhým článkem bytosti člověka je tedy tělo éterické (životní), které má člověk společně se světem rostlinným.

Třetí částí je tzv. astrální tělo (tělo cití vé), pojmenované tak velmi krásně a významově (*přiléhavě*)'. Později si zde též ještě ukážeme, že se tak nazývá oprávněně. Theosofové, kteří by chtěli toto pojmenování zaměnit za jiné, nemají tušení, oč tu jde. Astrálnímu tělu přísluší - v člověku a zvířeti - pozvednout oživené bytí k vnímající podstatě, tak že se v oživeném organismu šťávy nejen pohybují, nýbrž že se v něm projevuje to, co nazýváme rozkoší a žalem, radostí a bolestí. Tím máte v podstatě vyznačený rozdíl mezi rostlinou a zvířetem, ačkoli jsou tu ještě rozdíly.

Nová skupina přírodovědeckých badatelů mínila, že je zapotřebí v přímém smyslu připisovat citění také rostlině; to je však pouhá hra se slovy. Je samozřejmé, že se u určitých rostlin, když do jejich blízkosti něco přijde anebo když na ně něco působí, jeví stavy vzrušení.

To však není žádné citění. V nitru bytosti by se musel vynořit obraz jako odlesk podráždění. I když se u některých rostlin jeví reakce na zevní vliv, není to přece ještě důkazem, že by rostlina vnitřně takové dráždivé vlivy pozvedala k citění (*vnímání*), že je vnitřně prožívá. Právě to, co prožívá nitro, to sídlí v astrálním těle. Tak vidíme, že to, co postoupilo vzhůru až ke zvířeti, pozůstává z těla fyzického, těla éterického (životního) a z těla astrálního.

Člověk však vyniká nad zvíře něčím zcela zvláštním; čím takto zvíře převyšuje, to vždy uvažující lidé vnímali. Poukazuje na to Jean Paul, vyprávějící o sobě ve svém životopise, že se pamatuje zcela přesně na to, jak jemu (jako malému dítěti), na dvoře jeho otcovského domu, bleskla v duši myšlenka: jsi přece „já“, jsi přece bytost, která si může vnitřně říci „já“! To na něj učinilo významný dojem. Všechny tak zvané zevní psychologie přehlížejí to nejdůležitější, na čem v tomto bodu záleží. Sledujte mě po několik minut v subtilní úvaze, která vám však ukáže, oč tu jde.

V řeči je pouze jediné slůvko, které se zásadně liší od všech ostatních slov. Každou věc, která se nachází v této místnosti, může každý z vás pojmenovat jménem této věci; stůl pojmenuje každý stolem, židli židli. **Ale je jen jedno slovo, jedno jméno, kterého nemůžete použít pro nic jiného než jen pro sebe: je to slůvko, já**“. Nikdo nemůže k druhému říci „já“! - je to jméno, které si může dát jen duše sama. Každý druhý je pro mě „ty“, a „já“ sám jsem pro každého druhého také „ty“. Všechna náboženství pociťovala toto „já“ jako výraz pro onu bytost v duši, pomocí které je duše schopna dát v sobě samé promlouvat božskému základu své bytosti. Zde počíná pak to, co nikdy nemůže pronikat do člověka cestou zevních smyslů, co nikdy nemůže být ve svém významu pojmenováno zvenčí, nýbrž co musí zaznívat z nejhlubšího nitra. Zde počíná onen monolog, ona samomluva duše, kterou se v duši ohlašuje bůh sám (*božské „já“*), když se uvolnila cesta pro vstoupení ducha do duše.

V dávných kulturních náboženstvích, ještě u starých Hebrejů, bylo toto jméno označováno jako „nevyslovitelné jméno boží“, ať to dnešní filologové překládají jakkoli.

Jméno Boha starých Židů neznamena nic jiného, než to, co se dnes vyslovuje slovem „já“.

Posluchačů se zmocnilo pohnutí, bylo-li zasvěcencem vysloveno jméno „neznámého Boha“, když v chrámu zaznělo: „Jsem, kterýž jsem“ (když posluchačstvo tušilo, co je tím vyjádřeno).

V tomto slově je vyjádřen čtvrtý článek lidské bytosti, který má člověk v období svého pozemského bytí sám pro sebe.

Toto „já“ obsahuje a vytváří v sobě zárodky k vyšším stupňům lidství.

Nyní lze jenom poukázat na to, co má být v budoucnosti ve vývoji lidstva tímto čtvrtým článkem uvedeno do existence.

Člověk tedy pozůstává z těla fyzického, éterického, astrálního a z „já“ (jáství) neboli vlastního vnitřního života; a v tomto vnitřním životě jsou zárodky ke třem dalším stupňům vývoje člověka, které mají povstat z krve; a to: manas, buddhi a átman.

Manas je označení pro duchovní „já“ v protikladu k tělu samému; buddhi je životní duch; átman je duchovní člověk, vlastní, pravý duchovní člověk, který se dnes vznáší před člověkem pouze jako ideál (který chová jako malý zárodek ve svém nitru a jenž dosáhne vrcholu svého vývoje v daleké budoucnosti).

A tak zde máme podobně, jako je v duze sedm barev, v tónové stupnici sedm tónů, v říši atomů sedm stupňů atomové váhy, i sedmistupňovou lidskou bytost, která se zase dělí ve čtyři spodní a tři horní stupně.

Nuže pokusme se jednou si ujasnit, jak se toto horní, duchovní, fyziognomický vyjadřuje v tom dolním, jak se našemu zraku jeví ve smyslovém světě.

Vezmeme nejprve to, co v člověku tvoří fyzické tělo. Toto tělo je společné s tzv. neživou přírodou. Mluvíme-li o tomto fyzickém těle duchovědecky, pak vůbec nemluvíme o tom, co vidí fyzické oko, ale o spojitosti sil, které fyzické tělo konstruovaly, o tom, co jako silová přirozenost stojí za fyzickým tělem. Podívejme se na rostlinu jako na bytost, která má již éterické (životní) tělo, které pozvedá k životu fyzické látky, tj. to, co je smyslovou hmotou, proměněnou v životní šťávy.

Co to je, co tzv. neživotné látky proměňuje v životní šťávy?

Nazýváme to éterickým tělem; éterické tělo způsobuje totéž ve zvířeti a totéž i v člověku; pozvedá to, co je pouze hmotou vnímanou smyslově, k oživenému seskupení, k oživené tvárnosti, podobě. Toto éterické tělo je opět prostoupeno tělem astrálním (cítivým).

Co činí toto tělo astrální?

Astrální (cítí vé) tělo uvádí do pohybu uvedenou substance k vnitřnímu spoluprožívání hmotného oběhu - pohybu šťáv, takže se zevní pohyb zrcadlí ve vnitřních zážitcích.

Tím jsme dospěli tak daleko, že chápeme člověka, pokud je postaven do říše živočišné, zvířecí. Všechny substance, z nichž se člověk skládá, nacházíte také venku v neživé přírodě: kyslík, dusík, vodík, síru, fosfor atd. Má-li být to, co bylo éterickým tělem proměněno v oživenou substancí k vnitřnímu zmocňování se světa, k tvoření vnitřních zrcadlových obrazů toho, co se děje venku, tu musí být éterické tělo proniknuto tím, co nazýváme astrálním tělem.

Astrální tělo vyvolává cítění.

Nyní však, na tomto stupni, vyvolává astrální tělo pocity zcela zvláštním způsobem. Éterické tělo proměňuje neústrojné látky v životní šťávy; astrální tělo proměňuje tyto oživené látky v substancí pociťující, vnímající.

Ale - a prosím, abyste si toho zvláště povšimli - co pociťuje bytost, která je vybavena pouze těmito třemi těly?

Pociťuje jen sebe sama, jen své vlastní životní děje; vede v sobě uzavřený život! To je nanejvýše zajímavá skutečnost mimořádné důležitosti, která si zaslouží, abychom k tomu přihlíželi. Podívejte se na nižší zvíře! Co si vytvořilo? Neživé látky proměnilo v oživenou substancí, a oživenou pohybující se substancí opět v substancí pociťující. A citivá (*vnímající*) substance je pouze tam, kde je k tomu již alespoň vloha (k tomu, co se později projevuje ve vytvořené soustavě nervové).

Tak máme tedy látky neživé, oživené, a substancí prostoupenou cítivými nervy. Podíváte-li se na krystal, tu shledáte v tomto krystalovém tvaru nejprve projev určitých přírodních zákonitostí, které vládnu venku v tzv. neživé přírodě. Žádný krystal nemůže vzniknout bez přírody, která ho cele obklopuje. Z vesmíru, z kosmických souvislostí nemůžete vytrhnout žádný článek a postavit ho samostatně, právě tak, jako nemůžete vytrhnout člověka z celého jeho okolí, neboť kdybyste jej vyzvedli pouze několik mil nad zemi, musel by zemřít. Jako je člověk myslitelný jen na tom místě, kde je, kde se v něm seskupují patřičné síly a musí v něm žít, tak jak je tomu již u krystalů; a kdo správně pohlíží na krystal, najde v něm celou přírodu, celý vesmír v jednotlivém otisku. Je tudíž zcela správné tvrzení Cuvierovo, že dokonalý anatom může usoudit z jediné kosti, kterému zvířeti patřila, protože každé zvíře musí mít zcela zvláštní formu svých kostí.

Obdobně žije celý vesmír také ve tvaru krystalu. A právě tak se otiskuje v oživené substancí jednotlivé bytosti celý vesmír. Obdobným způsobem se celý vesmír projevuje v oživené substancí živé bytosti. Proudící šťávy takové bytosti tedy jsou malým světem, otiskem velkého světa.

Když se v substancí probouzí cítění, co potom žije ve vnímání nejjednodušší bytosti?

U tohoto vnímání se zrcadlí kosmické zákonitosti, takže jednotlivá žijící bytost v sobě mikrokosmicky pociťuje celý makrokosmos. Cítivý život nejjednodušší bytosti je tedy otiskem vesmíru, jako je krystal otiskem svého tvaru (*formy*). U takového jednoduchého živoucího tvora máme co činit pouze s temným vědomím.

Co má však v sobě větší tupost (*netečnost*), to je na druhé straně vyrovnáno větším rozsahem. Celý vesmír svítí do temného vědomí nitra takové bytosti. Nuže, v člověku také není nic jiného než složitější vytvoření těch tří těl, která se nacházejí v nejjednodušší pociťujících (*vnímajících*) živých bytostech.

VeźmĚte človĚka, a nepřihlížejte k jeho krvi. VeźmĚte ho jako bytost, která je utvořena z látek fyzického světa (obklopujícího jej); bytost, která má právě tak, jako rostlina, v sobĚ šťávy, které promĚňuje v oživenou substanci a do nichž vĚleňuje nervovou soustavu. Tato prvotní nervová soustava je tzv. sympatickou soustavou nervovou. Tento sympatický nervový systém se v človĚku nachází po obou stranách páteře, má na každé stranĚ řadu uzlin, rozvĚtvuje se a vysílá své nitky do různých orgánů: plic, zažívacích ústrojí atd. S páteří je spojen postranními provazci.

Tato sympatická nervová soustava především znamená pociťový život, jak byl právě vylíčen. ČlovĚk však nemůže svým vědomím dosáhnout až k tomu, co se v těchto nervech zrcadlí z kosmického dění. Tyto nervy jsou pouhým výrazovým prostředkem; jako je vybudován život človĚka z okolního kosmického světa, tak se zrcadlí tento vesmírný život v soustavĚ sympatických nervů. Tyto nervy žijí temným vnitřním vědomím. Kdyby se človĚk mohl ponořit do této soustavy sympatického nervstva, mohl by, kdyby uspal svoji horní nervovou soustavu, spatřit vládnoucí a působící zákony velkého kosmu jako v živém světle. U človĚka dávné minulosti bylo ještě jasnozření, které je dnes překonané a které je možno poznat, když se zvláštními ději „vypne“ činnost horní (mozkové nervové) soustavy, a tím se uvolní spodní vědomí. Pak žije človĚk zvláštním způsobem v nervové soustavĚ, která se stává zrcadlem okolního světa. Jistí nižší živočichové si tento stupeň vědomí udrželi a uchovali si ho až do dneška. Je to tedy temné zastřené vědomí. Ale toto vědomí je obsáhlejší než naše dnešní lidské vědomí, nehol zrcadlí mnohem dalekosáhlejší svět, nejen pouze onen malý úsek, který vnímá dnešní ělovĚk. U človĚka však nadchází něco jiného. Jestliže průběhem vývoje až k sympatickému nervstvu našel vesmír svůj zrcadlící se obraz, tu se otevírá na tomto stupni vývoje bytost opĚl navenek. K sympatické nervové soustavĚ se přičleňuje mícha. Míšni a mozková soustava pak vede k orgánům, které tvoří spojení se zevním světem.

Když došlo tvoření v človĚku do tohoto stadia, pak už zde není svou bytostí pouze k tomu, aby v sobĚ dal zrcadlit původní tvůrčí zákony vesmíru, nýbrž potom vstupuje zrcadlový obraz sám do spojení s okolím. Když se sympatická nervová soustava propojila s vyššími částmi nervové soustavy, pak je to výrazem skutečněné promĚny astrálního těla. Takové astrální tělo pak neprožívá kosmický život jen v temném vědomí, ale připojuje k tomu svůj osobitý vnitřní život. Sympatickou nervovou soustavou pociťuje bytost to, co se děje mimo ni. A z nejvyšší formy nervové soustavy, která se projevuje v přítomné době vývoje človĚka, bere se z nahoře zformovaného astrálního těla látka k tvoření obrazů zevního světa, k tvoření představ. ČlovĚk tedy pozbyl schopnost prožívat původní temné obrazy zevního světa; pociťuje svůj vnitřní život a buduje si z tohoto svého niterného života na vyšším stupni nový svět představ, které mu sice zrcadlí jen malou část zevního světa, avšak jasnĚjším, dokonalejším způsobem.

S touto promĚnou na vyšším stupni vývoje kráčí ruku v ruce ještě jiná promĚna. Přetváření astrálního těla se rozšiřuje na tělo éterické. PrávĚ tak jako éterické tělo při svĚm přetvoření uvádí do činnosti tělo astrální, jako přistupuje k sympatické nervové soustavĚ soustava míchy a mozku, tak způsobuje to, co vyrostlo a uvolnilo se po přijetí nižšího obĚhu šťáv, přemĚnu nižších šťáv v to, co nazýváme krví. Krev je skutečným projevem individualizovaného éterického těla obdobně, jako je mozek a mícha projevem individualizovaného astrálního těla. A tímto individualizováním se uskutečňuje to, co žije v „já“.

Když jsme z tohoto hlediska sledovali človĚka ve vývoji tak daleko, shledáme, že zde máme nejprve pětičlánekový řetĚz:

1. tělo fyzické; 2. tělo éterické; 3. tělo astrální anebo -

1. neústrojné, neutrální fyzikální síly; 2. životní šťávy, které se nacházejí i v rostlinstvu; 3. nižší neboli sympatická nervová soustava; 4. z nižšího astrálního těla vyzvednuté vyšší tělo astrální, které se projevuje v míše a v mozku; 5. onen princip, který individualizuje éterické tělo.

Jako byly individualizovány tyto dva principy, obdobně se i v človĚku individualizuje první princip, jímž neživotné látky vnikají zvenčí do lidského těla a budují je. Tato promĚna je u dnešních lidí teprve v začátcích.

Vidíme, jak zevní beztvaré látky vtékají do lidského těla, jak éterické tělo tyto látky pozvedá k oživeným podobám, jak jsou potom astrálním tělem formovány představy zevního světa, jak se tento odraz zevního světa dále rozvíjí ve vnitřní zážitky a jak potom tento vnitřní život ze sebe opět vytváří obrazy zevního světa.

Když pak přejde proměna do éterického těla, vzniká krev. Krevní soustava se srdcem je projevem proměněného éterického těla, jako je mícha a mozek projevem proměněného astrálního těla. A jako mozek pojímá zevní svět a vnitřně ho prožívá, tak je krví přetvářen tento vnitřní svět v těle člověka do vnějšího projevu..

Chci-li tyto složité děje, jež tu přicházejí do úvahy, vylíčit, musím mluvit v podobenstvích. Krev přijímá mozkiem vnitřně uchopené představy zevního světa, přetváří je v živé tvořivé síly a jimi vytváří nynější lidské tělo. Takto je krev látkou, která buduje lidské tělo. Máme tu před očima děj, jímž krev přijímá to nejvyšší, co může přijmout ze světa: kyslík-to, co krev vždy obnovuje a zásobuje novým životem. Tím je krev podněcována otevírat se zevnímu světu.

Sledovali jsme cestu z vnějšího světa do světa vnitřního a opět z nitra nazpět na venek. Nyní je možné dvojí. Vidíme, že vznik krve je nutno spatřovat tam, kde člověk předstupuje před svět jako samostatná bytost, kdy z pocitů, do nichž si převedl zevní svět, si samostatně opět tvoří pojmy a představy, kdy se člověk stává tvůrcím, kde se tedy rodí jeho „já“, jeho vlastní vůle. Žádná bytost, ve které se tento děj ještě neuskutečnil, by si sama ze sebe nemohla ještě říci „já“. V krvi spočívá princip pro „zjástvení“, pro jáství. „Já“ se může projevovat pouze tam, kde je bytost schopna sama v sobě utvářet obrazy, které si tvoří o zevním světě. Bytost nadaná jástvím musí mít schopnost přijmout do sebe zevní svět a v sobě samé ho opět vytvářet, zpodobnit. Kdyby měl člověk jen mozek, mohl by v sobě vytvářet a v sobě prožívat pouze představy zevního světa; mohl by si k sobě pouze říci: zevní svět se ve mně opakuje ještě jednou jako zrcadlový obraz. Může-li však člověk toto opakování zevního světa vybudovat v nové podobě, pak tato podoba již není zevním světem, je skutečností „já“.

Bytost s pouhou sympatickou nervovou soustavou zrcadlí zevní svět. Nepociťuje tedy tento zevní svět ještě jako sebe, nepociťuje se ještě jako vnitřní život. Bytost s míchou a mozkiem pociťuje toto zrcadlení jako vnitřní život. Ale bytost s krví prožívá svůj vnitřní život jako svou vlastní podobu. Krví se utváří za pomoci kyslíku ze zevního světa podle představ vnitřního života vlastní tělo. Toto utváření se projevuje v postřehování jáství. „Já“ ukazuje ke dvěma stranám a krev je zevním výrazem tohoto poukazu. Pohled jáství se obrací dovnitř, vůle jáství se obrací navenek. Síly krve jsou obráceny dovnitř, vytvářejí nitro.

Navenek jsou směřovány ke kyslíku v zevním světě. Proto upadá člověk při usínání do bezvědomí. Upadá do toho, co může vědomí prožít v krvi. Otevře-li však člověk oči do zevního světa, tu krev přijímá do svých tvořivých sil obrazy utvořené mozkiem a smysly.

Tak je tu krev mezi vnitřním obrazným světem a živým zevním světem tvarů. Tato úloha se nám ujasní, přihlédneme-li ke dvěma jevům: jeden z nich je původ, příbuznost vědomých bytostí; druhý jev je zkušenost světa zevních prožitků. Původ (rod) nás staví - jak se obvykle říká, do pokrevního příbuzenství. Člověk se rodí v závislosti na plemeni, kmeni, na řadě svých předků, a na tom, co přešlo na něho děděním z jeho předků, to všechno se projevuje v jeho krvi. V krvi je spojeno téměř všechno, co se vytvořilo z hmotné minulosti člověka. V krvi se však předem zobrazuje i to, co se připravuje pro budoucnost.

Ztlumí-li tedy člověk své vyšší vědomí, je-li v hypnóze, v somnambulním stavu nebo ve stavu atavistického jasnozření, tím se noří, do mnohem hlubšího vědomí a vnímá velké světové zákonitosti snivým způsobem, jen mnohem jasněji a zřetelněji než v nejjasnějším snu obvyčejného spánku. Tu potlačil v sobě člověk činnost mozku, a v hlubokém somnambulním stavu také i činnost míchy; prožívá činnost sympatické nervové soustavy, tj. v temné a zastřené formě život v celém vesmíru. V takovém případě krev již nevyjadřuje obrazy vnitřního života, které by byly zprostředkovány mozkiem, ale to, co zevní svět do něho vestavěl. To však budovaly na člověku síly jeho předků. Jako má tvar nosu po svých předcích, tak má i tvar svého celého těla. Člověk pociťuje při ztlumeném vědomí své předky v sobě obdobně, jako vnímá v sobě za bdělého vědomí představy zevního světa, vyvolané smysly. Člověk pak ještě temně spoluprožívá život svých předků.

Všechno se na světě vyvíjí, stejně tak i lidské vědomí. Onen druh vědomí, jaké máme nyní, neměl člověk vždy. Jdeme-li v čase nazpět k našim dávným předkům, shledáme se s jiným druhem vědomí. V přítomné době člověk svými smysly vnímá za bdělého denního vědomí zevní věci a přetváří je v představy. Tyto představy zevního světa působí na jeho krev. V jeho krvi žije a pracuje tudíž všechno, co přijal zevními smyslovými zážitky do sebe. Těmito zážitky a zkušenostmi smyslů je naplněna paměť. Proti tomu zůstává tomuto dnešnímu člověku neznámé, co z jeho předků přešlo dědičností do jeho vnitřního života. Neví nic o formách svých vnitřních orgánů. Tak tomu v dávnověku nebylo. Tehdy nežilo v krvi pouze to, co přijaly smysly zvenčí, nýbrž i to, co je obsaženo v tělesné podobě. A poněvadž se tato tělesná podoba dědí po předcích, pociťoval člověk v sobě život předků.

Představíme-li si takové vědomí vystupňované, utvoříme si představu - jak se to v paměti projevuje. Člověk, který prožívá jen to, co vnímá svými smysly, vzpomíná si také pouze na to, jaké zažil zevní smyslové prožitky. Může mít jen vědomí o tom, co od svého dětství tímto způsobem poznal. Jinak tomu bylo v dávnověku, u člověka minulosti, který prožíval to, co v něm bylo, a poněvadž toto vnitřní bylo výsledkem dědičnosti, přijímal ve svých představách zážitky svých předků. Nevzpomínal si jen na své dětství, ale také na prožitky svých předků. Tento život jeho předků byl přítomný zároveň v obrazech, které přijímala jeho krev. I když to je dnešnímu materialistickému způsobu představ něčím neuvěřitelným, přesto je tomu tak, že lidé měli vědomí, jímž pozorovali nejen vlastní smyslové vjemy jako své zážitky, ale i zážitky svých předků. Tehdy říkali „já“ jsem prožil“ nejen o tom, co prožila jejich osobnost, ale také o tom, co zažili jejich předkové. Vzpomínali si na to.

Tento dřívější druh vědomí člověka byl sice vůči dnešnímu bdělému dennímu vědomí zastřený, byl více živě stupňovaným sněním, ale byl za to obsažnější. Rozprostíral se až přes zkušenosti předků. Syn se cítil spojen s otcem a dědem v jednom „já“, poněvadž prožíval jejich vlastní prožitky jako své vlastní. Tehdejší člověk měl takové vědomí, že nežil pouze ve svém osobním světě; v jeho nitru ožívalo vědomí jeho předcházejících generací - proto neoznačoval jménem jen svoji osobnost, ale celou řadu pokolení. Syn, synovec atd. označovali jako společné jedním jménem to, co jimi všemi procházelo. Člověk pociťoval sebe jako článek celé řady generací. To bylo skutečným, pravdivým pociťováním. A čím se tato oblast vědomí přeměnila v jiný?

Bylo to způsobeno událostí, která je dějinám duchovní vědy dobře známa. Jdete-li dějinami nazpět, zjistíte, jak v období Země nadchází pro všechny národy okamžik, který vám může být zcela přesně u každého jednotlivého národu označen. Je to okamžik, kdy národ vstupuje do nového kulturního stadia, kdy přestává mít tradice, kdy přestává vlastnit odvěkou moudrost, onu moudrost, která protékala krví celých generací...

Národy o tom věděli a toto vědomí nacházíme zachované ve starých pověstech národů. Kmeny zůstávaly totiž v dřívějších dobách v sobě uzavřené. Jednotliví členové rodu se mezi sebou navzájem ženili. Tak tomu bylo dříve u všech plemen a národů.

A to je pro lidstvo důležitý okamžik, kdy tento princip byl prolomen, kdy cizí krev se smísila s cizí krví, kdy pokrevně blízké sňatky se měnily ve sňatky vzdálené. Blízké sňatky uchovávají krev pokolení, ponechávají totiž proudit jednotlivými členy kmene krev, která po generace protékala kmenem, národem. Vzdálenější sňatek vlévá do člověka novou krev a prolomení kmenového principu, toto smísení krve, jež se vyskytuje u všech národů dříve nebo později, znamená zrození zevního rozumu, zrození intelektu.

Skutečně důležité je, že v minulosti zde byl určitý druh zastřeného snivého jasnozření a že pověsti a báje vzešly právě díky této jasnozřivé schopnosti, která se mohla vyžívat v příbuzenské krvi obdobně, jako se dnešní vědomí vyžívá ve smíšené krvi. S objevením se vzdálených sňatků nadchází také zrození logického myšlení, intelektu. Byť by to překvapovalo, je tomu tak. Je to poznání, které bude stále víc a více potvrzováno zevním badáním. Počátky k tomu byly již učiněny. Promísení krve, k němuž dochází vzdálenými sňatky, je současně tím, co zároveň uhasíná dřívější jasnozření, aby se mohlo lidstvo pozvednout k vyššímu vývoji. Podobně jako ten, kdo prochází okultním vývojem, toto jasnozření opět vyvolává a přeměňuje je v novou formu, tak se dnešní bdělé vědomí obráceně vyvinulo ze starého temného zastřeného jasnozření.

V přítomné době se projevuje celý okolní svět, jemuž se člověk odevzdává, v jeho krvi a toto okolní prostředí utváří, formuje nitro podle vnějšku. U prvotních lidí se tělesné nitro projevovalo v krvi více. V dávné minulosti se se vzpomínkou na prožitky předků dědily také sklony k tomu či onomu, k „dobru a zlu“. V „krvi“ potomků se vyciřovalo působení sklonů předků. Když pak vzdálenými sňatky docházelo k míšení krve, byla přetržena také i tato souvislost s předky. Člověk přešel k vlastnímu osobnímu životu. Ve svých mravních sklonech se učil řídit tím, čeho nabyl v osobním životě.

Tak se vyjadřuje v nemísené krvi moc života předků, v promísené krvi moc vlastních zážitků. O tom vyprávějí báje a pověsti všech národů. Říkají nám: co má moc nad tvou krví, to má moc také nad tebou. Moc národních tradic se skončila, když již nemohla působit na krev, když její přijímací schopnost pro takovou moc předků uhasia smísením s cizí krví. Tato věta platí v největším rozsahu. Ať se kterákoli moc chce zmocnit člověka, musí na něho působit tak, že se toto působení projeví v krvi. Chce-li tedy nějaká zlá moc nabýt vlivu nad člověkem, musí opanovat jeho krev. Tuje onen hluboký a duchaplný rys zmíněné Faustovy věty. Proto praví představitel zlého principu: napiš mi své jméno krvi pod smlouvu. Mám-li tvé jméno napsáno tvou krví, zmocnil jsem se tě v tom, v čem vůbec člověk může být polapen, přetáhl jsem tě k sobě. Komu patří krev, tomu patří také člověk nebo lidské „já“. Narážejí-li na sebe dvě skupiny lidí, jak tomu bývá při kolonizaci, pak ten, kdo zná vývoj, bude moci říci, zda bude cizí kultura přijata či nikoli. Vezměte národ, který vyrostl ze svého prostředí, v jehož krvi se toto jeho okolí otisklo, a pokuste se mu naočkovat cizí kulturu. Je to nemožné. A to je také příčinou, proč musili jistí pralidé zaniknout, když do určitých krajín přišli kolonizátoři. Taková otázka se musí posuzovat z tohoto hlediska. Pak se již nebude věřit, že každému je možno vše naočkovat, vštípit. Od krve se dá očekávat jen to, co ještě může dokázat.

Objev současné vědy, že když se smísí krev nějakého zvířete s jinou krví zvířete, které není s prvním zvířetem příbuzné, že jedna krev usmrcuje druhou, to je starý okultní poznatek. Smísíte-li lidskou krev s krví nižší opice, dojde ke zničení, poněvadž jsou tyto krve od sebe příliš vzdálené. Smíchejte lidskou krev s krví vyšší opice, neusmrcují se. Jako smísení krve zvířecích druhů, jsou-li od sebe příliš vzdálené, přináší skutečnou smrt, tak je to také krev, která usmrtila staré jasnozření nižšího člověka, když se smísila s krví člověka, který s ním nebyl kmenově spřízněn. Všechen dnešní duchovní život není nic jiného, než výsledek míšení krve a v nedaleké době se bude také studovat vliv míšení krve. Promísení se bude moci sledovat v životě člověka zpětně, bude-li se takové bádání konat z hlediska duchovní vědy.

Tedy: krev ke krvi zvířecích druhů vývojově od sebe vzdálených, usmrcuje; krev ke krvi sobě příbuzných zvířecích druhů neusmrcuje. Fyzický organismus člověka se zachová, i když cizí krev se smísí s cizí krví, ale jasnozřivá síla umírá vlivem smísení nebo vzdálených sňatků. Člověk je utvářen tak, že když se mísí krev s krví, a toto míšení nepřichází ze strany, která je ve vývoji příliš vzdálena, zrodí se intelekt. Tím se zničí jasnozření původně pocházející z animálního stavu a ve vývoji se rodí nové vědomí. Je tu tedy u lidského vývoje na vyšším stupni něco podobného, jako na nižším stupni ve zvířectvu. Ve zvířectvu usmrcuje cizí krev. V lidstvu usmrcuje cizí krev to, co je vázáno na pokrevní příbuzenství - tedy temné, zastřené jasnozření.

Bdělé denní vědomí člověka přítomnosti je tudíž výsledkem usmrcujícího děje. Během vývoje byl usmrcen duchovní život podmíněný principem blízkých sňatků, avšak za to se ze vzdáleného sňatkového spojení zrodilo bdělé vědomí, něco nového: intelekt.

Co tedy může žít v krvi člověka, to žije v jeho jáství, v jeho „já“. Jako je fyzické tělo projevem fyzického principu, éterické tělo výrazem pro životní šťávy a jejich soustavy, astrální tělo výrazem pro nervovou soustavu, tak je krev výrazem pro jáství.

Fyzický princip, éterické tělo, astrální tělo jsou tím „horním“; fyzické tělo, životní soustava a soustava nervová jsou to „spodní“; „já“ je to horní, „krev“ je to spodní.

Chce-li se člověk v praktickém životě dostat kupředu - musí k tomuto přihlížet. Kdo se chce zmocnit člověka, musí se zmocnit jeho krve. Je např. možno usmrtit nějaký národ v jeho osobitosti, když při kolonizaci očekáváme od jeho krve více,

než může snést, neboť v krvi se vyjadřuje „já“. Krása a pravda se zmocňují člověka teprve tehdy, mají-li jeho krev. Mefisto se zmocňuje Faustovy krve, poněvadž chce získat jeho „já“. Hlavní věta, která je zásadní v této přednášce, je proto vzata z hlubokého poznání. Ano: krev jest zcela zvláštní šťáva.